

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

MOTSHEANONG/PHUPJANE 2024

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 100

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 16.

KAROLO YA A**DITAELO HO BATSHWAYI****TATAISO YA HO TSHWAYA DITEMA TSA BOIQAPELO**

Moqoqo kapa ditema tsa kgokahano di ke ke tsa hloka sesupo leha e le sefe sa hore di badilwe tsa ba tsa abelwa matshwao ka tshwanelo. Sephetho sa matshwao a abetsweng ditema tsa boiqapelo e be se loketseng.

Ho se tshwane le kgutsufatsong moo ho nang le pehelo ya moedi o tlamang wa palo ya mantswe, Moqoqo kapa tema ya kgokahano ha e phalla ho ya ka boiqapelo mme e hohela mmadi, e tla be e le leeme ha ho tsepamiswa maikutlo hodima bolelele feela ho na le hore ho shejwe dikahare.

Molao ke hore:

- Ho se eketswe dikotlo kaha ruburiki ka boyona e na le dikotlo.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – (MATSHWAO A 50)**SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL) - SLKT****ELA TLHOKO:**

- Sebedisa ruburiki ena ka dinako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo (Pampiri ya 3, Karolo ya A).
- Matshwao a 0–50 a arotswe ho ya ka dikgato tse 5 tsa ditlhaloso.
- Lekgetheng la Dikahare, Puo le Setaele, tlhaloso e nngwe le e nngwe ya bokgoni e arotswe habedi ho hlahisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.
- Lekgetha la sebopeho lona ha le a arolwa ka bokgoni bo nang le boemo bo hodimo le bo tlase.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE [MATSHWAO A 50]

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO (Nehelano ya sehlooho) tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo	Boemo bo hodimo	28–30 -Nehelano e babatsehang ho feta tebello e tlwaelehileng -Mehopolo e bontshang bohlae, e phephetsang monahano, ebile e sutsitse -O hlophisitse le ho hokelwa ka boqhetseke, ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	22–24 -Nehelano e ntle haholo -Mehopolo ke e loketseng ebile e kgahlisa ka botlalo le bopaki ba nehelano e butswitseng -O hlophisitse le ho hokelwa hantle haholo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	16–18 -Nehelano e kgotsofatsang -Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e amohelehang -O hlophisitse le ho momahana ka tsela e amohelehang ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	10–12 -Nehelano e momahane mona le mane -Mehopolo ke e sa hlakang, ebile e se ya boiqapelo -Ho na le bopaki bo fokolang ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	4–6 -Nehelano e tswile lekoteng hohang -Mehopolo ke e sa tsepamang, e dubakaneng -Ha e utlwahale mme mehopolo e a phetakakwa -Ha e a hlophiswa le hona ho hokeleha.
MATSHWAO A 30	Boemo bo tlase	25–27 -Nehelano e tswileng matsoho leha e haellwa ke matshwao a boqhetseke ba moqoqo o babatsehang -Mehopolo e sutsitseng ebile e bontsha boiphilelo bo hodimo -O hlophisitse le ho hokelwa ka bonono, ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	19–21 -Nehelano e radilwe hantle -Mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang -O hlophisitse le ho hokelwa hantle ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	13–15 -Nehelano e a kgotsofatsa leha e sa hlaka mona le mane -Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng -Karolo ya mosebetsi e itseng e hlophisitse; -Ho na le boiteko bo itseng ba tlhophiso le momahano ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	7–9 -Nehelanno boholo e tswile lekoteng -Mehopolo e na le ho hloka kgokelo mme e dubakane -Bopaki ba tlhophiso le momahano bo a thekesela	0–3 -Ha ho boiteko bo entsweng ba ho arabela sehlooho -Mehopolo e tswile lekoteng ka hohle-hohle, ha e a nepahala -Mosebetsi ha o a tsepama sehloohong mme o dubakane

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, rejisetara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo Kgetho ya mantswe Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A 15	Boemo bo hodimo	14–15 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka tsela e babatsehang -Tshebediso ya puo e bontsha boitshepo mme e tswile matsoho - Sehalo se kgahlisang ebile se le matla -O batla o hloka diphoso tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe ka boqhetseke bo hlolang	11–12 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka botlalo -Tshebediso ya puo e matla mme ho sebedisitswe sehalo se loketseng boholo ba nako -Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa melao ya puo le mopeleto -O radilwe hantle haholo	8–9 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -Tshebediso ya puo ke e lokileng bakeng sa ho fetisa moelelo - Puo ya bonono e sebedisitswe ho matlafatsa dikahare	5–6 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba hammoho le maemo -Tshebediso ya puo ke ya motheo feela -Sehalo le kgetho ya mantswe ke tse sa lokelang -Tlotlontswe e haellang haholo	0–3 -Tshebediso ya puo ha e utlwisisehe -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo -Tlotlontswe e haellang ho feta tekanyo hoo nehelano e sa utlwisisehang
	Boemo bo tlase	13 -Tshebediso ya puo ke e tswileng matsoho, e susumetsang sehalo se nepahetseng -O batla o hloka diphoso tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe ka bokgoni bo babatsehang	10 -Tshebediso ya puo ke e utlwalang, mme e loketseng ka kakaretso -Sehalo ke se matla, mme se loketseng -Ho na le diphoso tse mmalwa tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe hantle	7 -Tshebediso ya puo e lekane leha ho na le ho se tsepame mona le mane -Ka kakaretso sehalo ke se loketseng leha puo ya bonono e haella	4 -Tshebediso ya puo ke e hlotsang -Ha ho phapano kapa ke e fokolang motswakong wa dipolelo -Tlotlontswe e haella ka tsela e ikgethang	
SEBOPEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang MATSHWAO A 5		5 -Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang -Dintlha tse phethahetseng ka botlalo -Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e babatsehang	4 -Kgodiso ya dintlha ke e utlwisisehang, mme e hodisang sehlooho -O momahane -Dipolelo le diratswana di a utlwisisehang ebile di tswakilwe	3 -Dintlha tse loketseng di a hodiswa -Dipolelo le diratswana di bopilwe hantle -Moqoko o na le moelelo	2 -Dintlha tse itseng di a utlwalala -Dipolelo le diratswana di na le diphoso -Moqoko o ntse o na le moelelo o itseng	0–1 -Dintlha tse hlokehang di a haella -Dipolelo le diratswana di fosahetse -Moqoko ha o na moelelo
MATSHWAO		43–50	33–40	23–30	13–20	0–10

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo (60%)	30	DM =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (30%)	15	PST =
Sebopeho (10%)	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

KAROLO YA A: MOQOQO**TATAISO YA SEBOPEHO SA DITEMA TSA MOQOQO**

Mefuta ya Ditema	Moqoqo wa Phetelo/o hlahosang	Moqoqo wa Boimamelo/ditema tsa Dinnete	Moqoqo wa ngangisano/o sa nkeng lehlakore/ditema tsa Kgohelo
Sebopeho sa ka ntle	<ul style="list-style-type: none"> • Sehlooho • Selelekela • Mmele • Phethelo 	<ul style="list-style-type: none"> • Sehlooho • Dihloohwana • Selelekela • Mmele • Phethelo 	<ul style="list-style-type: none"> • Sehlooho • Selelekela • Mmele • Phethelo
Sebopeho sa seratswana	<p><u>Mohato/Setepe</u> Moralo wa mantlha o hatellang hodima ditsela tse itseng tsa ho etsa dintho le tsa phetelo tse itshetlehileng hodima tlhahlamano ya diketsahalo ho latela nako.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polelo ya mohopolo wa sehlooho • Dipolelo tsa tlatsetso ho bontsha tlhahlamano ya diketsahalo. 	<p><u>Ketane</u> Dipolelo tse hlahang di latelana di hokahantswe ke polelo e tlang pele.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polelo ya mohopolo wa sehlooho • Dipolelo tsa tlatsetso 	<p><u>Mokolokotwane</u> Mathathama a dingangisano/dinnete tse phaelletsweng ho tshehetsa ntlha e itseng.</p> <p><u>Botsitso</u> Ho tshehetsa mahlakore ka bobedi ka dingangisano tse leka-lekanang mabapi/kgahlanong le ntlha-kgolo, e le ho fana ka teka-tekano lehlakoreng ka leng.</p> <p><u>Ngangisano:</u> <u>Selelekela</u> – ntlhakemo e hlake <u>Mmele:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Polelo ya mohopolo wa sehlooho • Dingangisano tse latelwang ke ditlhaloso <p><u>Phethelo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dikgothaletso • Kgutsufatso/phethelo • Ntlhakemo e hlahelle

			<p><u>O sa nkeng lehlakore:</u> Selelekela – ntlhakemo e hlake <u>Mmele:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Polelo ya mohopolo wa sehlooho • Dipolelo tse tshehetsang • Dintlha tse kgahlanong le sehlooho & mabaka. <p><u>Phethelo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dikgothaletso • Kgutsufatso/phethelo • Ntlhakemo e hlahelle
Makgetha	<ul style="list-style-type: none"> • Di re qoqela ka pale e mabapi le motho/batho, sebaka le nako ya diketsahalo. • Di na le mopheti kapa mongodi wa pale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fana ka tsebo kapa tlhahisoleding ya nnete. 	<ul style="list-style-type: none"> • Di ikemiseditse ho hohela/ho okaoketsa maikutlo kapa diketso tsa mmadi.
Makgetha a puo	<ul style="list-style-type: none"> • Puo ya semmuso kapa eo e seng ya semmuso • Lekgathe lefetile le sebediswa haholo. • Mahokedi a kang kamora, yaba, pele ho moo, pele, kahoo, jj. 	<ul style="list-style-type: none"> • Puo ya semmuso • Lekgathe lelwale le a sebediswa. • Puo e sa bontsheng maikutlo a mongodi • (Jakone) puo e sebediswang lekaleng le ikgethileng la tsa mosebetsi. • Sehalo sa semmuso 	<ul style="list-style-type: none"> • Puo e tobang taba e a sebediswa. • Puo ya bonono, e kang ya mekgabisopuo. • E hlaha eka e tseba matswalo le ditabatabelo tsa rona kahoo di sebedisa monyetla oo ho okaoketsa maikutlo a babadi. • E hlahisa dikgopolo-taba eka ke taba. • ditshwantsho & tshebediso ya mmala. • Dingangisano tse sekametseng lehlakoreng le le leng.

POTSO YA 1

1.1 Sefefo sa e baka taba!

Sebopeho: Selelekela
Mmele
Qetelo

Dikahare: Dikahare di hlakise taba e ileng ya bakwa ke sefefo seo.

[50]

1.2 Ke qadile ho kgolwa tseo tsohle mohlang oo.

Sebopeho Selelekela
Mmele
Qetelo

Dikahare: Di hlakise seo a neng a se jwetsitswe kapa a se utlwetse mme a sa se kgolwe. A be a totobatse hore ke eng kappa ke sefe se mo kgodisitseng hore efeela taba eo e le nnete.

[50]

1.3 Ha e ne e se ka tsietsi eo, nka be ke sa atleha.

Sebopeho Selelekela
Mmele
Qetelo

Dikahare: Dikahare di hlakise hore ke tsietsi efe eo a buang ka yona, le hore e mo fetohetse lehlohonolo ka tsela e jwang.

[50]

1.4 Na ho a hlokeha hore basebetsi ba lefe lekgetho?

Sebopeho Selelekela
Mmele
Qetelo

Dikahare: Dikahare di totobatse hore lekgetho ke eng, mme di be di hlakise hantle bohlokwa/melemo ya hore basebetsi ba le lefe.

Kapa

Dikahare di totobatse hore lekgetho ke eng, mme di be di fane ka mabaka a hlakisang hantle hore ha ho hlokehe hore basebetsi ba lefe lekgetho.

[50]

1.5 Dintle le dimpe tsa ho eta ka koloi e le nngwe le le lelapa kaofela.

Sebopeho Selelekela
Mmele
Qetelo

Dikahare: Ditaba tsa moqogo di tshehetse mahlakore a mabedi, lehlakore la dintle le la dimpe tsa ho eta ka koloi e le nngwe le le lelapa kaofela.

[50]

1.6–1.8 Ditshwantsho

Dikahare tse ka lebellwang:

- Moqoqong ona mohlalobuwa o sheba setshwantsho, mme a qoqe ka seo se se qholotsang maikutlong a hae.
- Moqoqo wa hae o tshwanetse ho dumella mmadi ho itemohela sehlooho seo ho qoqwang ka sona ka tsela e hlakileng.
- Moqoqo o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:

50

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE – SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE [MATSHWAO A 30]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano le mehopolo; -Tlhophiswa ya mehopolo; -Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo.	15–18 --Nehelano e babatsehang haholo ho feta ditebello tse tlwaelehileng - Mehopolo e matla, e butswitseng -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o tsepame -Mehopolo le dikahare di momahane -Nehelano e manollotswe ka boqhetseke mme dintlha tsohle di tshhehetsa sehlooho -Sebopeho ke se nepahetseng ka botlalo	11–14 -Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano e tsepame - ha e kgere -Mehopolo le dikahare di momahane, mme di manollotswe hantle haholo ka dintlha tse tshhehetsang sehlooho -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa haholo	8–10 -Nehelano e lekaneng, e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano ha e a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng -Mehopolo le dikahare di na le momahano e lekaneng feela -Ke dintlha tse itseng feela tse tshhehetsang sehlooho -Ka kakaretso, sebopeho se nepahetse leha se na le diphoso tse itseng	5–7 -Nehelano ya motheo e bontshang tsebo e itseng ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera -Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng - Sehlooho se tshhehetswa ke dintlha tse mmalwa -Melao ya sebopeho e sebedisitswe ka bohloka bo bohlo -Kgaello e itseng ya tsa bohlokwa	0–4 -Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Moelelo o nyotobetse ke ho kgera ho hoholo -Mehopolo le dikahare ha di na momahano -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhehetsang sehlooho -Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa -Melao ya puo e nepahetse ka botlalo ebile nehelano e bopehile hantle -E batla e se na diphoso	10–12 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa -Melao ya puo e nepahetse ka botlalo ebile nehelano e bopehile hantle -E batla e se na diphoso	8–9 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Ka kakaretso, melao ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle -Tlotlontswa e ntle haholo -Mosebetsi bohlo ha o na diphoso.	6–7 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa melao ya puo; -Tlotlontswa e lekaneng -Diphoso ha di nyotobetse moelelo.	4–5 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tlotlontswa e haellang -Moelelo o nyotobetse	0–3 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o tletse diphoso mme o dubakane -Tlotlontswa ha e a lokela sepheo -Moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWAO A: 18					
MATSHWAO A: 12					
MATSHWAO	25–30	19–23	14–17	9–12	0–7

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo/Sebopeho (60%)	18	DMS =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (40%)	12	PST =
Matshwao ohle	30	

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANANO TSE TELELE**POTSO YA 2****2.1 LENGOLO LA SETSWALLE**

Sebopeho

- Aterese e nngwe feela, ke ya mongodi. E ngolwe bohareng ba leqephe ho tloha letsohong le letshehadi ho isa ho le letona.
- Tlasa aterese ho tlole mola e be hona ho ngolwang letsatsi/mohla (k.h.r. aterese le mohla ha se ntho e le nngwe)
- Ho tlole mola ka mora aterese le mohla ebe ho tla tumedisoa.
- Tlola mola ebe o qala ditaba tsa lengolo.
- Seratswana sa pele ke selelekela.
- Mmele wa lengolo o be le diratswana.

Dikahare:

- A kgothatse motswalle nakong eo e boima.
- Puo eo e seng ya semmuso e amohelehile hore a ka e sebedisa.
- Qetelo e be e dumellanang le mofuta ona wa lengolo.

[30]**2.2 OBITJHUARI**

Sebopeho

- Lebitso la mofu.
- Tlhaho ya hae (sebaka, letsatsi le selemo sa tswalo).
- Tsa kgolo ya hae: thuto, mosebetsi le tsa lenyalo (ha di le teng).
- Tsa lefu la hae (letsatsi le tsela eo a hloka hetseng ka yona).
- Maballo: bao a ba siyang.
- Seboko sa hae.

Dikahare:

- A bolele lebitso la mofu, tsa tlhaho ya hae, tsa sekolo, tsa lenyalo, tsa mosebetsi mmoho le bao a ba siyang ebe o qetella ka ho mo boledisa ho ya ka seboko sa hae.

[30]

2.3 RAPOROTO

Sebopeho:

- Motho kapa batho bao raporoto e lebisitsweng ho bona
- Sehlooho sa Raporoto
- Ditaba kapa dintlha tseo ho tlalehwang mabapi le tsona.
- Mokgwa wa tshebetso
- Diphumano
- Diqeto
- Ditlhahiso/Ditshisinyo
- Mohla le tshaeno/sikineitjhara

Dikahare:

- E bontshe sebaka/tulo ya diketsahalo.
- E hlalose kamoo a boneng monna eo a kwetelwa kateng.
- E bontshe ditsela tseo batho ba haufinyana ba ileng ba leka ho di etsa ho pholosa motho ya neng a kwetelwa.
- E hlalise ditshisinyo tsa hae hodima taba ena.

[30]

2.4 PUO

Sebopeho:

- Sehlooho sa puo.
- E be le selelekela, mmele le qetelo.
- E be le diratswana tse bopilweng ka dipolelo tse kgutshwanyane.

Dikahare:

- Pulo ya hae e be e matla e hohelang le ho qahamisa ditsebe tsa bamamedi.
- A hlophise le ho hlahlamisa dintlha tsa hae ka boqhetseke.
- A tswake ka mehlala le dipolediso tsa bonono tse sa tlwaelehang ho natefisa puo.
- Puo ya hae e be le phallo, ho be le qaleho e hlakileng, mmele wa dintlha tse momahaneng le qetelo e mathemalodi.
- A bue dintlha tsa nnete tse sa tswakwang ka leshano.
- Phethelo ya puo ya hae e hlake.

[30]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 30

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E KGUTSHWANE - SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE [MATSHWAO A 20]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano le mehopolo; -Tlhophiso ya mehopolo; -Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo.	10–12 - Nehelano e babatsehang e supang bokgoni bo ikgethang; - Mehopolo e matla, e butswitseng; - Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; - Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka tsela e supang bokgoni mme di tshhetsa sehlooho; - Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.	8–9 - Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; - Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka tsela e supang bokgoni mme di tshhetsa sehlooho; - Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.	6–7 - Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng; - Mehopolo le dikahare di na le momahano e mahareng; - Ke dintlha tse itseng feela tse tshhetsang sehlooho; - Sebopeho ke se loketseng ka kakaretso empa se nang le diphoso.	4–5 - Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera; - Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng. sehlooho se tshhetswa ke dintlha tse mmalwa; - Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo; -Kgaello e matla ya tse itseng tsa bohlokwa.	0–3 - Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo; - Mehopolo le dikahare ha di na momahano; - Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhetsang sehlooho; - Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho.
MATSHWAO A: 12					
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka ho fetisisa ka tsela e babatsehang; - Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle; - Mosebetsi ha o na diphoso.	7–8 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka ho fetisisa ka tsela e babatsehang; - Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle; - Mosebetsi ha o na diphoso.	5–6 - Sehalo, rejistara, setaele, le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka tsela e bontshang bokgoni bo boholo; - Tshebediso ya puo e nepahetse ka kakaretso ebile e bopehile hantle; - Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo; - Mosebetsi boholo ha o na diphoso.	4 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka tsela e mahareng; - Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo; - Tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng; - Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo.	3 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane; - Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata; - Tlotlontswe e haellang; - Moelelo o nyotobetse.	0–2 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; - Mosebetsi o tletse diphoso mme o dubakane; - Tlotlontswe ha e dumellane le sepheo; - Moelelo o nyotobetse haholo.
MATSHWAO A: 8					
MATSHWAO	17–20	13–5	10–11	7–8	0–5

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo/Sebopeho (60%) Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (40%)	12 8	DMS = PST =
Matshwao ohle	20	

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**POTSO YA 3****3.1 MEMO**

Sebopeho:

- E totobatse letsatsi, nako le sebaka.
- Ditaba di hlahiswe ka bokgutshwane.
- Ho ka sebediswa mongolo ka tsela e kgabisang karete; jwalo ka ho sebedisa mongolo o tshekaletseng; dipolelo tse kgutshwanyane le tse telele; motswako wa mongolo o moholo le o monyenyanane; sebaka moo mongolo o behwang teng, jj.
- A ka sebedisa mekgabo ya botaki le bonono ho kgabisa karete ya memo.

Dikahare:

- A ka sebedisa puo e batlang e arohile dikoto; dipolelwana le dipolelo tse sa fellang hantle empa molaetsa o utlwahala.
- Sehalo e be se dumellanang le memo.

[20]**3.2 MOLAETSA WA SMS**

Sebopeho:

- Lebitso kapa nomoro ya moamohedi wa molaetsa, le hlaha hodimodimo molaetseng oo.
- Letsatsi leo molaetsa o romelwang ka lona.
- Lebokosana la ho ngola molaetsa.

Dikahare:

- Puo e ka ba ya semmuso kapa eo e seng ya semmuso ho ya dikamano tsa mongodi le moamohedi.
- Lekgathe le laolwa ke maemo a ditaba.
- Molaetsa o lokela ho hlaka le ho ba mokgutshwane.
- Tshebediso ya dialfabete, dinomoro, dikgutsufatso tsa mantswe di sebediswe feela ha molaetsa e se wa semmuso.

[20]**3.3 DITSHUPISO**

Sebopeho:

- Di be le sehlooho.
- Ditshupiso di ngolwe ka diratswana.

Dikahare:

- Ditshupiso di lokela ho ngolwa di le ho sekaotaelo temekisong ya tumelo.
- Tatellano le momahano e nepahetseng ya diketsahalo ke ya bohlokwa.
- A bue ka mabitso a dibaka tsohle le matshwao ao a tlamehang ho feta ho ona pele a fihla mmarakeng wa Fruit & Veg.
- Moo a tla thinya teng, a hlalose hore a thinyetse ka letsohong lefe.

- Moo a tla palama se itseng kapa a kenang ka hara sona, a se bolele.
- A lekanye bolelele ba tsela (ka mora dimitara tse ... kapa kilometara e le nngwe, o tla bona ...), jj.
- Puo e hlakileng e bile e otlolehile le sehalo se tsamaellanang le mofuta ona wa tema, di lokela ho sebediswa.

[20]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C:****20****MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:****100**